

05/20

NAAR EEN INCLUSIEVE ENERGIETRANSITIE

ENERGIE IN DRAAGVLAK

CIJFERS / MENSEN / INZICHT

NAAR EEN INCLUSIEVE ENERGIETRANSITIE

De FSP-publicatie 'Energie in draagvlak' wendt zich tot betrokkenen bij het vormgeven van de Friese energietransitie: bestuurders, beleidsambtenaren, politici, burgers (al dan niet actief in maatschappelijke organisaties en ondernemingen). Zij geven vorm aan de energietransitie, en dienen daarbij invulling te geven aan 'draagvlak'. Om dit te kunnen doen is het belangrijk inzicht te hebben in het burgerperspectief op de energietransitie: wat leeft er onder de inwoners van onze provincie ten aanzien van de energietransitie? Wil de overheid de gestelde klimaatdoelen halen, dan heeft zij iedere burger nodig. Een inclusieve energietransitie is noodzakelijk.

Het Friese burgerperspectief brengen wij via twee wegen in kaart. Ten eerste via Panel Fryslân, een representatief panel voor de Friese bevolking van 18 jaar en ouder. In december 2019 vulden 2958 panelleden de vragenlijst in. In aanvulling op de enquête onder Panel Fryslân organiseerden wij in februari 2020 vier focusgroepgesprekken. De vier focusgroepgesprekken hadden in totaal 26 deelnemers, die een breed spectrum aan woningeigenaren vertegenwoordigen.

/ Draagvlak op meerdere niveaus

In Fryslân is brede steun voor het tegengaan van klimaatverandering: 78 procent van de inwoners van Fryslân vindt het belangrijk klimaatverandering tegen te gaan. Algemene steun (macroniveau) voor hernieuwbare energie betekent niet automatisch dat inwoners specifieke maatregelen accepteren die oplokaal niveau moeten worden geïmplementeerd. Draagvlak zal keer op keer opnieuw moeten worden ingevuld.

/ Onzekerheid over het tempo

De transitie naar aardgasvrij wonen is omgeven met vragen. Wat zijn de kosten? Welke alternatieven zijn beschikbaar? Zekerheid kunnen overheden woningeigenaren (nog) niet altijd bieden. In deze realiteit van niet-weten roept het tempo waarin bepaalde aspecten van de energietransitie zich moeten voltrekken een gevoel van onzekerheid op. De snelheid waarmee de overheid de gebouwde omgeving bijvoorbeeld aardgasvrij wil hebben, vindt bijna de helft van de inwoners van Fryslân te ambitieus. Betaalbaarheid en het ontbreken van goede alternatieven zijn voor veel mensen redenen om de plannen als te vooruitstrevend te bestempelen.

/ Behoeftte aan zekerheden op de lange termijn

Als het gaat om de eigen woning, staan – in deze onzeker aanvoelende situatie – praktische bezwaren dikwijls het handelen in de weg: geld, kennis, technische (on)mogelijkheden. Wel is er een grote groep 'volgers', die in principe wel over willen stappen op een andere energiebron, maar in de praktijk verschillende argumenten heeft om dat niet te doen. Zij hebben verschillende behoeften om de transitie naar aardgasvrij wonen te kunnen maken. Een veelgehoorde behoefte heeft te maken met 'continuïteit van overheidsbeleid'. Om te handelen heeft men behoefte aan duidelijke plannen voor een lang(er)e termijn.

/ Er is behoefte aan onafhankelijke informatiebronnen

Er is behoefte aan een onpartijdige bron die informatie geeft over de voor- en nadelen van de verschillende richtingen die men kan inslaan in de energietransitie. De overheid is daarvoor niet per se de aangewezen partij, gezien het geringe vertrouwen dat inwoners van Fryslân de overheid gunnen. Het grootste vertrouwen voor informatie over de energietransitie stelt men in onafhankelijke, niet-commerciële partijen.

/ Wisselend beeld ten aanzien van wind- en zonneparken

Bij wind-/zonne-energie op land bestaat een wisselend beeld. Meer dan de helft van de inwoners van Fryslân is van mening dat zonneweides en windmolens het landschap niet mogen aantasten; tegelijkertijd zegt bijna de helft dat ingrepen in het landschap nu eenmaal onvermijdelijk zijn in de energietransitie. Windmolens/zonneparken op land zijn soms (on) acceptabel, afhankelijk van (1) de visuele impact; (2) de betrokkenheid van omwonenden; en (3) eigenaarschap.

/ Gevraagd: Verhalen (macro/meso/micro)

De vraag 'heeft mijn bijdrage/de bijdrage van Fryslân wel 'nut' gezien de omvang van de totale energietransitie?' trad in de focusgroepgesprekken herhaaldelijk op de voorgrond. De vaststelling dat klimaatverandering een probleem is dat verder reikt dan de grenzen van Fryslân/Nederland, kan leiden tot een passieve reactie: 'waarom zou ik wél in actie komen, terwijl ...' Om de slag te maken van houding naar gedrag is een eigen (lokaal/regionaal) verhaal nodig over wat de gemeente of regio met duurzame energie wil. Een eigen verhaal komt lokaal tot stand, in een proces waarin inwoners hebben kunnen participeren, en waarin een visie op een duurzame toekomst wordt neergelegd (PBL, 2019).

// HANDREIKING

Ruim driekwart van de inwoners van Fryslân vindt het tegengaan van klimaatverandering belangrijk, en een groot deel van de woningeigenaren wil in principe wel overstappen op een andere energiebron – de ‘volgers’. Voorts stelt een grote meerderheid dat ‘energie in de openbare ruimte’ soms(on)acceptabel is. Er lijkt, kortom, ‘potentie voor draagvlak’. Hieronder formuleren wij een aantal uitgangspunten om deze ‘potentie voor draagvlak’ handen en voeten te geven. Het zijn beslist géén succesfactoren of garanties voor draagvlak. Het zijn als het ware grondbeginselen voor een energietransitie waar alle Friese inwoners zich betrokken bij voelen.

‘ER LIJKT POTENTIE VOOR DRAAGVLAK’

/ Wees helder

Wees helder over het onderwerp (waarvóór wordt precies draagvlak gezocht?). Als het onderwerp concreet en tastbaar is, en leeft bij de bevolking, dan is de kans groter dat een brede groep mensen deelneemt. En wees helder over de rol van de burger. Gaat het om informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren, of zelfs meebeslissen? Voorkom teleurstellingen achteraf.

/ Wees te vertrouwen

Een gebrek aan politiek vertrouwen kan een reden zijn voor non-participatie. Sommige mensen hebben bijvoorbeeld het gevoel dat politici en/of beleidsmakers de inbreng van betrokkenen altijd verdraaien in de richting van hun eigen belang. Nogmaals: wees helder over de rol van de burger en zorg ervoor dat er ruimte is voor de ideeën van mensen. De transparantie van informatie geeft het vertrouwen.

/ Wees inclusief

Neem zoveel mogelijk drempels voor participatie weg. Besteed veel tijd aan de werving, denk na over het tijdstip, de locatie. Sommige mensen, met name degenen met een full-time baan en/of kinderen, kiezen ervoor hun schaarse vrije tijd te besteden aan hun gezin of om te rusten. Denk ook na over de vorm. Het idee met een groep volstrekt vreemden te moeten discussiëren is aan sommigen niet besteed. Zij zijn verlegen, houden niet van spreken in het openbaar, zijn bang ‘iets stoms’ te zeggen, enzovoort.

/ Wees verhalend

Het laatste uitgangspunt steunt op de eerste vijf. De energietransitie is complex en met onzekerheid omgeven. Een verhaal dat aansluit bij dat ene gebied of dat ene dorp in Fryslân, vertaalt het globale/onvatbare naar het lokale/tastbare. Een verhaal kan bijdragen aan het vermogen gezamenlijk collectieve doeleinden te realiseren.

/ Wees responsief

Bij draagvlak en acceptatie is de veronderstelling dat de betrokkenheid van inwoners in lijn is met het beleidsdenken. Mensen hebben echter het recht om tegen de uitgezette beleidslijn te zijn, dus hoort ongevraagde (en wellicht onwelgevallige) participatie er ook bij. Betrokkenheid in de vorm van tegengeluid of protest kan meerwaarde hebben voor inclusief energiebeleid.

/ Wees weinig vooringenomen

Mensen kunnen het gevoel hebben dat participatie uitsluitend voor de Bühne is en dat zij geen échte impact hebben op de uiteindelijke plannen en/of besluiten. In de praktijk gaat het hier ook vaak mis. Zorg ervoor dat er ruimte is voor de ideeën, plannen, handelingen van mensen. Timmer niet alles dicht.

// Wat leeft er onder de inwoners van onze provincie ten aanzien van de energietransitie?

Wil de overheid de gestelde klimaatdoelen halen, dan heeft zij iedere burger nodig.

Fries Sociaal Planbureau
Doelestraat 8
8911 DX Leeuwarden
(058) 234 85 00
info@fsp.nl
www.fsp.nl

Deze publicatie is een beknopte weergave van het rapport 'Energie in draagvlak'. Het volledige rapport staat op de website van het Fries Sociaal Planbureau. www.fsp.nl/energietransitie